This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

http://books.google.com

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

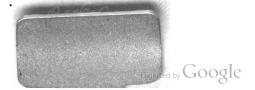
- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + Beibehaltung von Google-Markenelementen Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter http://books.google.com/durchsuchen.

Die Peschitta

zu

Jesaja (Kap. 1-39),

ihr Verhältnis zum massoretischen Texte, zur Septuaginta und zum Targum.

Inaugural-Dissertation

zur

Erlangung der Doktorwürde

der

hohen philosophischen Fakultät

der

Grossherzogl. Landes-Universität zu Giessen vorgelegt von

Ludwig Warszawski

cand. phil.

Berlin.

Druck von H. Itzkowski, Gr Hamburgerstr. 2.
1897.

Seinen teuren Eltern

in

Liebe und Dankbarkeit

gewidmet.

Einleitung.

Die Exegese der heiligen Schrift bedient sich in alter wie in neuer Zeit als einer nicht unwesentlichen Stütze der alten Versionen, da diese in ihrer Auffassung des Textes an Zeit und Sprachgefühl dem Originale nahe standen, besonders aber, weil sie ein wichtiges Zeugnis ablegen für die Wandlungen, die der Urtext selbst schon in alter Zeit erfahren hatte. Nächst Septuaginta und Targum hat vor anderen die syrische Uebersetzung, Peschitta, genannt, Beachtung gefunden und ist bereits in mehreren Spezialarbeiten auf ihr Wesen und ihren Wert hin untersucht worden. Auch zum Propheten Jesaja ist bereits der zweite Teil bearbeitet von Dr. H. Weiss: Die Peschitta zum Deuterojesaja, ihr Verhältnis zu MT., LXX und Targum, Halle 93. Als Ergänzung zu dieser Arbeit behandelt die folgende Untersuchung die Peschitta zu Kap. 1-39 des Jesaja und will ihr Verhältnis zu MT., LXX und Targum eingehend darlegen.

Zunächst muss jedoch der Text der Peschitta selbst, der nicht mehr ganz intakt auf uns gekommen ist, vielfach berichtigt werden '). Vor allem sind folgende Stellen einer Kor-

¹⁾ Zu Grunde gelegt wurde dieser Arbeit die Ausgabe von Lee, London 1824, verglichen wurden dazu die Pariser und Londoner Polyglotten, die Ausg. von Urmia 1852, die Mailänder des A. M. Ceriani 1876—83 und die neue Mossuler Ausg. 1887—91. Ferner wurden noch benutzt: Tullberg, B. Hebraei Scholiae ad Jesajam. Upsala 1842, M. G. L. Spohn. De ratione textus biblici in Ephraem

rektur bedürftig: 5, 10; 7, 19; 8, 22, 23; 10,8, 12; 11, 14; 13,6; 15,7; 16,11; 18,5; 19, 15; 22, 10; 23, 3, 13; 26, 11; 27,4,13; 28, 15, 28; 29, 24; 30,4; 32, 6, 14; 34, 14; 35, 7. Angebracht erscheint eine Korrektur auch an den Stellen: 10, 5; 19, 9; 21, 1; 24, 22; 25, 5; 26, 15; 32, 12, 16. Kurze Ueberschriften, die zum Teil aus LXX in die Pesch. gekommen zu sein scheinen, finden sich: 14, 24; 19, 6 (LXX) 39, 6 (LXX). Die rein äusserlichen Zusätze 35, 2 38, 8 und die längere Ueberschrift 35, 3 sind wohl durch spätere Glossatoren in den Text der Pesch. eingefügt worden.

Was nun die Uebersetzungsweise der Pesch. betrifft, so sucht sie in der Regel die Worte des Textes möglichst getreu wiederzugeben und unterscheidet sich hierin besonders von dem häufig phrasierenden Targum. Jedoch schliesst diese Genauigkeit unbedeutende Aenderungen, die zur besseren Verständlichkeit des Satzes meist notwendig sind, nicht aus, wie z. B. die Hinzufügung eines "Und" oder des Suffixes, Aenderung des Suffixes oder der Person des Verbs oder des Numerus 1, 1, 3, 4, 8, 16, 29, 30, 31; 2, 3; 5, 26, 27, 28, 30; 14, 7, 9; 18, 5; 21, 14; 22, 19; 25, 9; 27, 4, 5; 28, 11, 12; 29, 16; 33, 2; 38, 20. Ergänzung eines Wortes aus dem vorhergehenden 39, 6, die Konstruktion wird aufgelöst 6, 11; 8, 6; 9, 2; 10, 22; 11, 14; 14, 6; 20, 4; 32, 19; לאמור oder ויאמר wird bloss durch , ausgedrückt 7, 2; 37, 9; 38, 9; DN beim Schwure durch 22, 14; oder gar nicht übersetzt 4, 4; אם לא durch טי durch 8, 20 für abstracta werden concreta gesetzt 3, 1, 25; 5, 14; 9, 17, passive Konstruktion statt der aktiven 5, 21; 7, 14; 33, 8, transitive statt der intransitiven 7, 17; 12, 1; 14, 11; 30, 11 einzelne Worte oder Satzteile werden umgestellt 4, 5; 6, 6; 7, 5, 22; 30, 16; 33, 6, einmal auch zwei ganze Verse 38, 21 und 22. Freie sinngemässe Uebersetzung zeigen die Stellen: 1, 22; 2, 2; 3, 15; 5, 6, 12

commentariis obvii eiusque usu critico. Leipzig 1876 und die im sechsten Bande der Lond. Polygl. von H. Thorndike gesammelten variae lectiones von Pococke und Usher.

8, 1, 22; 12, 9; 13, 10; 27, 9, 10; 30, 29; 33 17; 36, 33; 37, 25. Gut übersetzt sind die Stellen: 1, 6: 11, 15; 23, 10; 30, 21; 35, 6. Paraphrasen finden sich nur 1, 12; 9 13, eine euphemistische Uebersetzung 13,16. Aus dem Zusammenhang geraten ist die Uebersetzung: 3, 7; 9, 18; 22, 24; 28, 20; 33, 1. Wiederholungen werden nur einmal übersetzt: 8, 9; 17, 13; 21, 11; 26, 6. Kap. 38 ist der ganze Vers 13 durch Homoioteleuton ausgefallen. Vom MT abweichende Versteilungen finden sich: 1, 16; 8, 16, 21, 23; 24, 10; 15, 9; 25, 4; 26, 2, 3; 28, 2; 33, 17, 18; 35, 10; 38, 15. Vielfach verändert erscheinen im Syrischen die Eigennamen בנהן ישעיה LXX 'Honias 1, 1; סידבא ; 7, 1; ומליהו LXX 'Popeliou 7, 1; מידבא אין , יאין חלשר ; 15, 8; בבת אנלים ; 4; 15, 4 مے 2 יהץ ; 15, 8 مذارط אסר חרן (27, 13; יבשן ארסר (37, 12; ארסר (37, 38; יבשן 37, 38; י und י werden verwechselt ביים מגרון LXX Maredú 10, 28; מרמנה (17, 2; בַּסָבּן ערער (15, 2; יבבס, דיבון 10, 31; בּסָבּן מרמנה בונהם שאר ישוב ,נ ebenso ' und , יוסגם דרנים בינהבם או בינהם בינה 7, 3; אית (10, 9; אית 10, 28. Zuweilen werden Eigennamen als appellativa genommen 15, 1; 15, 2, 5 (LXX und Targ.); 22, 6 und umgekehrt appellativa als Eigennamen 10, 32; 19 18; 22, 15.

Die einfache und klare Uebersetzungsweise der Pesch. macht es nun leicht möglich, auf den ihr vorliegenden Text zu schliessen. Sehr oft stimmt Pesch. im Konsonantenbestande mit MT überein, weicht jedoch in der Aussprache der Worte von der uns jetzt vorliegenden Punktation ab. Vgl. 1, 13, 27; 5, 13; 7, 20; 8, 11; 9, 15; 14, 11, 17; 15, 4; 16, 4, 7; 17, 5; 19, 10, 13; 21, 2, 13; 22, 14; 23, 17; 24, 12, 16; 25, 1; 27, 4; 28, 22; 30, 12, 29; 32, 12; 33, 21, 23; 35, 7; 38, 12, 15. Eine Annäherung an die jüdische Tradition bekundet Pesch., indem sie, das Ketib ausser Acht lassend, das Kerî übersetzt, vgl. 5, 29; 9, 2; 10, 32; 16, 3; 32, 7. Oft werden hebräische Ausdrücke im Syrischen einfach nachgebildet: 10, 18; 16, 7;

17, 4; 18, 5; 22, 18; 28, 15, 19; 38, 16. Das hebräische Wort wird in der Bedeutung, die es seinem Stamme nach im Syrischen hat, genommen (Syriasmen): 3, 9; 5, 17; 14, 12; 23, 7; 25, 7; 28, 2. Fehlerhafte Etymologien, Verwechslungen ähnlicher Stämme, Einschiebung eines Buchstaben mitten ins Wort, Umstellung zweier Buchstaben weisen folgende Stellen auf; 1, 5; 3, 12, 16; 5, 17; 7, 6; 8, 11; 11, 8; 13, 15; 14, 6, 20; 18, 2; 22, 5, 17; 24, 4; 28, 7, 10, 20, 22; 29, 15; 30, 10, 15; 32, 15; 33, 2; 34, 15. Ferner hat Pesch. häufig ähnlich geschriebene oder ähnlich klingende Buchstaben verwechselt z. B. 7 und 7, und ב, ' und i, y und ח, y und ב, " und ה oder überhaupt von MT abweichende Lesarten vor sich gehabt 3, 8; 5, 18 24(?); 6, 1; 8, 20, 21; 9, 11; 10, 26; 11, 11; 14, 4; 15, 5; 16, 1; 17, 11; 18, 4; 19, 9; 21, 1, 8; 23, 1; 24, 6; 26, 1; 28, 21, 26, 27; 30, 14, 32; 31, 8; 34, 12; 35, 2, 4; 37, 21. Zuweilen sind auch ein oder mehrere Worte des MT gar nicht übersetzt: כמעם 1,9 (LXX) כי 1, 20; 15, 1 (LXX) צבאות 2, 12, נא 5, 1, 3, ומובים 5, 9; 10, 1; כתבו 10, 13; ביתה 14, 17 (LXX), כל הבאיש (LXX); חחלץ (20, 2; חהו 24, 10; כל הבאיש 30, 5 (LXX); סרח תסרח 35, 2. Pesch. hat wohl diese Worte in ihrem Texte überhaupt nicht vor sich gehabt, namentlich da, wo dieselben auch in LXX fehlen.

Es zeigt sich also, dass die Textvorlage der Pesch. mehrfach vom MT abweicht. Allerdings steht sie demselben bedeutend näher als die Vorlage der LXX; dies ergiebt sich aus den zahlreichen Stellen, wo Pesch. gegen LXX mit MT in der Lesart übereinstimmt, vgl. 8, 9; 9, 2; 13, 20; 14, 12, 19; 15, 4; 17, 9; 23, 8; 25, 11; 29, 3; 32, 2; 33, 14 u. ö.

Obgleich nun Pesch. bei der Uebersetzung ihres Textes, wie oben gezeigt, mit grosser Selbständigkeit vorgegangen ist, ist es erweislich, dass sie sich auch oft an die damals sehr verbreitete Uebersetzung der LXX angelehnt und dieselbe direkt benutzt habe. Unter den häufigen

Uebereinstimmungen zwischen Peschitta und LXX¹) die allerdings auf einer gleichen, vom MT abweichenden Lesart zu beruhen scheinen, sind hervorzuheben: 14,4: 15, 5; 17, 8; 25, 10(?); 26, 3; 30, 12; 32, 19; 37, 21. Ferner zeigt Pesch, vielfach in der Auffassung des Textes auffallende Uebereinstimmungen mit LXX, die nicht aus dem Text allein zu erklären sind, sodern deutlich auf eine Abhängigkeit der Pesch. von LXX hinweisen 1, 25; 2, 6; **3, 20, 21, 23; 4,4; 5,7,13; 7,9; 10,13,33; 11, 15: 13,9;** 14, 21; 15, 4; 19, 6, 10, 13; 21, 13; 22, 14; 26, 10; 30, 4, 15, 20, 22, 33; 32, 9; 33, 4, 21; 35, 8; 37, 21; 38, 14 Die Annahme, dass etwa Pesch, nach LXX nachträglich korrigiert sei, ist nicht wahrscheinlich, und es stehen ihr vor allem immerhin zahlreiche Abweichungen entgegen, die bei einer durchgehenden Korrektur wohl ebenfalls beseitigt worden wären. Auch lässt sich diese Uebereinstimmung nicht damit erklären, dass LXX und Pesch. gemeinsam einer mündlichen Tradition gefolgt seien, da eine solche auch im Targum hätte zur Geltung kommen müssen, was häufig nicht der Fall ist. Ausserdem würde diese Annahme nicht genügen, um die nicht nur in der Auffassung, sondern oft auch in der Art der Uebersetzung und im Ausdruck sich kundgebenden Uebereinstimmung dieser beiden Versionen zu erklären. An einer Stelle 1, 22 scheint Pesch. die Uebersetzung der LXX in den Text hineingedeutet zu haben. Auffällige Uebereinstimmungen mit Theodotion finden sich 28, 6, 10.

Auch zu der zweiten damals besonders bei den Juden verbreiteten Uebersetzung der heiligen Schrift, dem Targum, steht die Pesch. in einer engeren Beziehung und Abhängigkeit, wie dies die häufigen Uebereinstimmungen zwischen Pesch. und Targum²) beweisen: 3, 3, 6, 16; 5, 8, 13; 6, 10; 7, 6; 21, 5; 22, 5, 24; 23, 13; 25, 7; 28, 7, 28; 29, 7; 30, 8;

¹⁾ H. Swete. The Old. Test. Greek 1887.

²) Lagarde, Propbetae chaldaice, Leipzig 1872.

37, 30; 39, 2. Jedoch ist dies nicht so zu verstehen, als hätte der Syrer wirklich das Targum schriftlich vor sich gehabt2), sondern es zeigt nur, dass die im Munde des jüdischen Volkes lebende Textauffassung über die Grenze Palästinas hinaus bis nach Syrien vorgedrungen war. Zum Schluss sei hier noch die vielfach bei der Pesch. ventilierte Frage berührt, ob der oder die Verfasser der Pesch. Juden oder Christen gewesen seien. In der oben erwähnten Arbeit von H. Weiss: die Peschitta zum Deuterojesaja werden in der Einleitung einige Stellen angeführt, die auf einen christlichen Verfasser hindeuten. Aus unserm Teile können noch einige Stellen hinzugefügt werden, jedoch sind alle die aus Jesaja angeführten Stellen nicht direkt beweisend. 7, 14 wird mit באסבאן "Jungfrau" übersetzt, jedoch haben hier auch die LXX παρθένος und λλολο findet sich Joel 1, 8 für "vermählte Frau." 9, 5 wird אל נכור mit ומי mit تحزا بحكوا يكان übersetzt, was auf den Messias, der hier also low genannt wird, bezogen wird, was aber schliesslich nur eine getreue Wiedergabe des Textes ist. Christologisches Gepräge hat auch die Stelle 25, 6, wo jedoch Pesch. eine vom MT ganz abweichende Lesart hat. Von Einzelheiten abgesehen, ist es überhaupt nicht ausgeschlossen, dass die Pesch. von späteren Christen an einigen Stellen dogmatisch umgestaltet worden ist1).

Fassen wir nun die Ergebnisse dieser Untersuchung zusammen, so liesse sich Folgendes sagen: Die Pesch. lässt durch eine einfache, in der Regel wortgetreue Uebersetzung deutlich ihre Auffassung des Textes zu Tage treten, durch ihre selbständige, wenn auch nicht immer fehlerfreie Erklärung des Textwortes weist sie ein noch lebendiges Sprachempfinden auf, jedoch konnte sie sich dem Einflusse der damals traditionell gewordenen Textauffassungen nicht ganz entziehen.

¹⁾ Was Gesenius' Beweis hierfür betrifft, s. weiter im Text zu 33,7.

²⁾ Vgl. hierzu noch J. Prager. De Vet. Jest. versione Syr., quam Peschitto vocant, quaestiones criticae. Göttingen 1875.

Cap. I.

- אוסיפו סרה א, wozu" ebenso LXX ת מוסיפו סרה, איסבען על מה, איסבעי ebenso LXX אוסיפו סרה מבים על מה מבים verwechselt vgl. 14,6¹).
- 6. לא ורו giebt Pesch. gut wieder "nicht auszudrücken und nicht zu erweichen mit Oel", ähnlich LXX.
- 8. כעיר געורה כעיר פוֹעף פֿוּ פּוֹתָע פֿייס פּוֹל פּייר אָצוֹרָה פּוֹע פּייס פּוֹע פּייס פּייר אָצוֹר, "belagern" abgeleitet ebenso LXX $\pi \delta \lambda \iota \sigma \pi \delta \lambda \iota \sigma \rho \pi \sigma \nu \mu \epsilon \nu \eta$ und Targ. צורן עלה בעירין עלה ישירין עלה
- 9. Pesch. hat ebenso wie LXX pp nicht gelesen, jedoch fügt sie hinter ومرو ein المرا hinzu, scheint also doch an Stelle des مراه etwas anderes gelesen zu haben.
- 12. באות פני Pesch. hat also לְרְאוֹת gesprochen, wie auch ein Cod wirklich hat³).
- - 16. חרלו הרעה zieht Pesch. zu V. 17.
- 18. בא ייבון ונוכחה. Diese Abschwächung des Ausdrucks ist hier beabsichtigt, da ein Rechten mit Gott nicht passend schien.
- 22. במים במים Die Pariser Polygl. ed. Cer, Mossul und B. Hebr. lesen was vorzuziehen ist, "deine Schänkwirte mischen Wasser" nämlich: in den Wein, wörtlich wie LXX οί χαπηλοί σου μίσγουσι τὸν οἰνον δόατε. Pesch. scheint die dem Sinne entsprechende Umschreibung

ו) Trg. richtig למחמי.

²) Vgl. 1 Sam. 23, 8, Ez. 4, 8

³⁾ Vgl. Gesenius' Commentar z. St.

der LXX als wirkliche Uebersetzung des Textes aufgefasst zu haben, denn sie lässt مصدنا, das gerade bei einer Umschreibung erforderlich wäre, fort.

- 25. בריליך בבר ואצרוף כבר . . . בריליך בר פסיסוף פיניספים סלייטים בריליך בר ידי ידי שניסף פיניספים שניסיף פיניספים שניסיף אידי פיניספים שניסיף אידי פיניספים פיניספי
- 27. ישביה פאבס ebenso LXX η algualwoia abt η s¹).
- 29. מאילים übersetzt Pesch. mit באפין, fasst es demnach als Plur. von אל "Gott" auf, so auch LXX אל בוּצּיל בוֹלּלּמיי מוֹלּילים.
- 30. נפל פנבל פנבל פנבל פנבל ebenso LXX und Targ. 2).
- 31. באבה החסן abstract "ihre Kraft" ebenso LXX und Targ.

Cap. II.

- 2. ונהרו אליו übersetzt Pesch. das Bild verlassend, מבים סניים סניים סניים סניים מוויס מו
- 10. בוא בוא fasst Pesch. als Imperative auf, indem sie übersetzt בבלם סובלים.

¹⁾ So auch Luther und einige Neuere.

²) Vgl. Jes. 34, 4 64, 5 (6).

- שניה סבר פלחס, יִסםן יִּיְעַמן ועל כל שניות החסדה 16. ist von שנה syr. מבן schauen" abgeleitet, ähnlich auch LXX.
- 20. מבישים פון לחסר סרות ולעמלסים wörtlich wie LXX rois ματαίοις καὶ ταὶς νυκτερίστ, Pesch. hat demnach die beiden ersten Worte als eins gelesen.

Cap. III.

- 8. מבבים בארם הרשים ähnlich LXX במל מספלי άρχιτέπτονα. ונבון לחש εbenso Targ. וסוכלהן בעצה
- 4. בארולים Spötter") ebenso wird Jer. 38, 19 ספרות והתעללו בי übersetzt.
- 5. εbenso LXX zal συμπεσείται, Ελλ wird sonst durch oder Δ.Δ. wiedergegeben vgl. 3,12, 9,3.
- 7. ישו הבש; ebenso Targ. ריש und LXX לאמתיה eine Uebersetzung, die aus dem vorhergehenden קצין חהיה entnommen ist.
- - 9. כחד פשם ולא כחדו syr. פשם ולא כחדו

¹⁾ Ebenso LXX xaı dµalxxaı.

²⁾ Ebenso R. Lowth im Comment. zu Jes.

- 12. איים ביים ביים Pesch. leitet das Wort von תשים "Trauben pflücken ab, ebenso LXX und Trg.— תשים Pesch. richtig ביים, LXX, Targ. und Theodotion übersetzen es mit "Gläubiger, indem sie es von "leihen" ableiten.
 - 14. בערתם ebenso LXX vgl. 4, 4, 6, 13.
- 16.¹) הולך ומפוף Pesch. stellt die Worte ein wenig um und zieht הלכו הללן zum Vorhergehenden הלכום מסלגיים ביי ביי פסיים und nimmt הניסנה בתנסנה בתנסנה בתנסנה
- 18. Ιαποκο Αποκο Αποκο

¹⁾ Ueber die V. 16-24 erwähnten Schmuckgegenstände und Kleidungsstücke hat bereits ausführlich mit besonderer Berücksichtigung der alten Versionen gehandelt N. W. Schröder. Comment. philologico-criticus. De vestitu mulierum hebr. ad Jes. III 16-24. Leiden 1745.

²⁾ S. die Bedeutungen bei P. Smith thes. syr.

vollen Haarschmuck auf. Auffallend ist die Wiedergabe von הרעלות durch הרעלות

- 20. u. 21. Δοΐωδο Δοΐωρο Δοΐω]? ΙΔΟ30 Δοΐωδο Δοΐωδο Diese Worte entsprechen zum Teil denen der LXX V. 19 u. 20. καὶ τὸ κάθεμα καὶ τὸν κόσμον τοῦ προσώπου αὐτῶν καὶ τὴν σύνθεσιν τῦν κόσμου τῆς δόξης καὶ τοὺς χλιδῶνας καὶ τὰ ψέλια καὶ τὸ ἐμπλόκιον καὶ τοὺς δακτυλίους καὶ τὰ περιδέξια καὶ τὰ ἐνώτια, vgl. auch V. 23.
- 22. and also and willkürliche Wiedergabe.
- 23. μο,ο μολόσμο κοπλώσο καλωίο καλωίο μοπλωίο μοπλωί

Cap. IV.

- 4. יִדִּיהַ = נְיָּהַם יִדִיה Jo. 2, 20, kommt dafür עסר... יסת וברוח בער ebenso LXX καὶ πνεύματι καύσεως dagegen Targ. ובמיסר נמירא.
- 5. על כל מכון הר ציון פאסבו באסבון באספון פאסבון באספון פאסבון באספון פאספרון. בא מצרון als entfernteres Object zu ביד gezogen. איז מקראה ביד ביד ähnlich LXX τὰ περιχύχλφ αὐτῆς.

Cap. V.

- 2. ייזעקהו ויסקלהו ניסקלהו ניסקלהו ist, s. Dillm. LXX übersetzen "und ich umgab es mit Zaun und Steinwall". מבי מייסבו ויעש נאשים Pesch. wählt als Beispiel eine geringwertige Frucht.
- 5. ist willkürlich auf den V. 2 erwähnten סשוכתו bezogen.
- 7. יוסאבים ביי ביי אנין ביי אנין וויסאבים ביי וויסאבים ו
- 8. ... עד אסם מקום והושכתם ... עד אסם מקום והושכתם ... אלפים מקום והושכתם ... אלפים ליינים ל
- 9 beginnt Pesch. عابت طنا مسكما الممنع Dies kann, wie auch Sionita in der Lond. Polygl. übersetzt,

heissen: "vor meinen Ohren ist der Herr gehört worden."

Jedoch wäre es wohl besser, diese Worte so aufzufassen:
"vor den Ohren des Herrn ist gehört worden", wie auch
LXX hier haben: אוני אוני באוני באוני באוני gesprochen, vgl. auch 22, 14.
Targ. hat אוני gesprochen.

- 10 ist hinter פּבּיֶבי nach ed. Urm, Cer. und Moss., und B. Hebr., dem יעשו des Textes entsprechend, בב. einzuschalten. איסה dag. Targ. עולת סאין und LXX בּבּיָבּה זָּבָּרִּהּ
- 12. סביים וחליל, die sistra der Alten, so wird auch 2. Sam. 6, 5 סניגעים wiedergegeben, das auch Targ. dort mit דביען übersetzt.
- 13. אמא בי אמא רעב והמונו צחה צמא משרס שר בי מחלים בי ähnlich LXX und Targ., sie haben alle מֶתֵי gesprochen.
- 14. הדרה ושאונה ועלו בה übersetzt Pesch. wie LXX konkret כאבין סאבין, wobei ein Wort des Textes ausgelassen ist²).
- ולעבות הענות פונים entsprechend בחבלי statt בתבלי gelesen, denn sie übersetzt בתבלי ebenso LXX, ferner hat sie ויבון ebenso LXX ferner hat sie פוע ביבטן מענות הענות הענות הענות הענות הענות של ebenso LXX mit פרבלי ibersetzt.

¹⁾ Zn ergänzen ,oon.

²⁾ by wird Jes. 23, 12 32, 13 durch wiedergegeben.

a) Targ. רבר reden" ab. leitet es von רבר reden" ab.

- 29 übersetzt Pesch. das Kĕrî ישאנ und verbindet es mit ובע ולבן ינדסע כלביא was gegen den Rythmus des Verses ist.
- 30. בשבייס, ונכש Pesch. setzt den Plural, um den Wechsel des Subjekts auszudrücken.

Cap. VI.

- 5. בימרי (ניבסה: בי ובן כי נדמתי) ähnlich LXX מדמי מאסיים ובן בי מדמה, während Aquila, Theodotion, Symmachus und Vulgata übersetzen "dass ich schwieg" und דמס mit סיים verwechseln.
- 10. Pesch fasst מישת und ישר als Infinitive auf, die sie in Perfekta -- בים auflöst, so dass nun nicht der Prophet, der angeredet ist, sondern

¹⁾ Vgl. Ex. 4, 25 u. ö.

²⁾ So ist besser zu lesen nach ed. Urmia, Ceriani und Mossul.

das Volk Subjekt ist. — רסה ברסא סבבבם בה ורסא לו ebenso Targ. וישהבק להון.

- 12. במבל במה ורבה העוובה בקרב הארץ ebenso Targ., dagegen LXX "und es werden vermehrt werden die, welche zurückgeblieben sind im Lande", wovon sich jedoch der folgende Satz nicht gut anschlösse.
- 13. בבים ושבה והיתה לכער d. h. wird auch vernichtet werden²) vgl. oben 3, 14. אשר אשר genau wie LXX פּאָבָת פּאַלכת מצבת בם פּאַבָּת מצבת בּאַלמת מצבת בּאַלמת מצבת בּאַ מַּאָבָת פּאַלמת מצבת נו in der mischnischen Bedeutung "Zange" auf die sich zangenartig öffnende Schale der Frucht gedeutet.

Cap. VII.

- 2. בא פנים נחה ארם על אסרים, es hat sich Aram verschworen mit Ephrajim", ebenso LXX und Targ.
- 6. פאר ונקצנה (נקצנה von פארץ ebenso Targ. (ed. Lag.) אלינו ונחכלנון, wobei אלינו סובאנאס, wobei אלינו opar nicht berücksichtigt ist, dag. LXX, "und wir wollen sie uns zuwenden" und Targ. ונשוינון עסנא.
- 9. בי לא תאמנו genau wie LXX פּבּב ני לא תאמנו. ארי לא תחקימון אוי איז ייט א הארי לא תחקימון.
- 11. Pesch. nimmt שאל als Imperativ von שאל, fragen", indem sie übersetzt אבים בן, während LXX es von שאול ableiten.
- 14. באסבאן העלמה ebenso LXX א המף העלמה Targ. אולמתא Aqu. Theod. und Sym. אולמתא אפרואל שמו עמנואל Pesch. lässt durch die Ueber-

¹ dag. LXX καὶ Ιάσομαι αὐτούς.

²⁾ So auch die meisten Neueren.

³ Siehe Einleitung S. 10.

setzung des Passiv unentschieden, wer den Namen geben solle, LXX und Targ. übersetzen "du wirst nennen", wonach die junge Frau in einer näheren Beziehung zum Könige vielleicht als dessen Gattin vorgestellt wird.

- 15. יני לדעתו, damit er erkenne"), dag. nehmen es temporal LXX πρὶν η γνῶναι und Targ. ער לא ירע.
- 16. מלכיה מלכיה בה בים בים בים האדמה אשר מלכיה. Hiernach bezieht sich diese Weissagung nicht auf das Land Ephraim und Syrien wie anzunehmen ist, wenn man אשר richtig mit dem Suffix von מלכיה verbindet, sondern auf das Land Juda.
- 17. את סלך אשור את סלך אשור Pesch. hat den Vers demnach eigentlich so übersetzt "seit dem Tage, da Ephraim von Juda wegzog mit dem Könige von Assyrien" und hat damit wohl die Wegführung eines Teils der zehn Stämme unter Pekach gemeint.
- 19. Statt באבי ist mit Ephraëm besser באבי für הבחוח zu lesen, das also Pesch. als Ortsnamen aufgefasst hat. בכל הנעצועים ובכל הנהללים wird bloss kurz durch. שיבי wiedergegeben, was möglicherweise auf einer fehlerhaften Lesart beruht.
- 20. במער השכירה Pesch. hat השבירה gelesen, ebenso LXX Codd. אֹח. דּשָּׁ בְּּנְבְּׁים בּּׁ בִּעְרָ אִשׁוּר Aqu. בּיִּבְּׁים נְּלְּיִבְּיִּים פּּׁרִ אִשׁוּר als Objekt zu מוֹלְרָ אִשׁוּר בּעֹלְרָ אִשׁוּר als Objekt zu בּעֹלְרָ אִשׁוּר בּעֹלִר Nach dieser Auffassung wäre das Strafgericht nicht durch, sondern an dem Könige von Assyrien vollzogen worden. Jedoch lesen ed. Urm. und Cer. בּעִּר als Apposition zu בתער
- 25. נְיָבְּיָן וכל ההרים אשר במעדר יעדרון אפר פסבים פבים, גבלן ייִבְין וכל ההרים אשר במעדר יעדרון גבים, פון נאיבים, ייין באים אישר במעדר במעדר יעדרון אשר במעדר יעדרון אשר במעדר יעדרון אשר במעדר יעדרון אשר במעדר יעדרון אישר במעדר יעדרון יעדרון יעדרון אישר במעדר יעדרון יע

¹⁾ So auch Aqu. Sym. Vulg. und Luther.

במעדר elliptisch als Satz für sich genommen und יעדרון zum Hauptsatz gezogen, ebenso LXX.

Cap. VIII.

- 1. בחרם אנוש קונגן בחרם אנוש , mit für gewöhnliche Menschen verständlicher Schrift", ähnlich Targ. כתב כסרש ; בתב כסרש למהר שלל חש בו בו באסמים למהר שלל חש בו עומא und V. 2 lautet der Name des Kindes באום כלים בון פאינותם באם כלים בון
 - 2. יואעירה לי ebenso LXX. בי ואעירה לי ebenso LXX.
- 9. רעע מסים אית ועד אית אור וועד אים אור Pesch. leitet רעע אית אים ab²), dag. Targ. אית אית אית welches es mit בע "Genosse" zusammenbringt. LXX haben רעו gelesen. יו ist nur einmal übersetzt.
- עסנו אל hat Pesch. als ein Wort gelesen, sie übersetzt مدل معلم dag. LXX und Targ. wie MT.
- 11. בחוקת היר Pesch. hat, wie auch mehrere Codd. und edd. haben, כחוקת היר gelesen ⁸). und darnach ist mit der Par. Polygl. und ed Cer. יל והכיף, zu lesen.
- 13. פאריצכם מעריצכם eigentlich "der euch stark macht ⁵)."
- V. 16 lässt Pesch. an das Volk gerichtet sein, daher zieht sie das in diesem Zusammenhange ihr unverständliche zum folgenden Satze und beginnt V. 17 שמרים ils Verbalsubstantiv wie שמרים ils Verbalsubstantiv wie שמרים Ex. 12, 42 gefasst ist.

¹⁾ Vgl. Jes. 18, 4.

²⁾ Vgl. Jes. 24, 19.

³⁾ So auch Theodot.

¹⁾ Targ. richtig יואלפני.

⁵) So erklärt auch Raschi z. St. סחויקכם.

- 19. הלא עם אל המחים übersetzt Pesch. frei mit Umwandlung der Frage in die Affirmation ססס ססס של מיינו ביינו בי
- 21. מבמבה נקשה "und er macht sie (die Erde) hart". Pesch. muss hier anders gelesen haben etwa וְּכִשְׁהּ בוֹנְלְשָׁה zieht Pesch. zum folgenden Verse¹).
- 23 schliessen die meisten Ansgaben mit בי יבובעו und damit auch das Kap.), und beginnen Kap. 9 יבובע עוד הקל ארצה וכלון state שנוסכל ולבן ארצה וכלון ארצה וכלון state בי יבובע ולבו ארצה ובלון state בי יבובע לובי ארצה לובי ארצה ובלון state בי יבובע בי יבובע לובי אונה בי יבובע בי יבובע בי יבובע הוביע בי אונה בי יבובע בי יבוב

Cap. IX.

- 2. בים לא הנדלת Pesch. übersetzt das Kěrî th, so auch Targ., dagegen geben Sym. und Vulg. das Kětîb wicder, LXX haben anders gelesen.
- 4. בי כל סאון סאן ברעש יפר פאר פי כל און און ברעש (genommen').
- 5. אבי אבי אבן אל נכור אכי ער אכי ער אבי והשון אל נכור אכי ער אבי וחשט פושל אל נכור אבי אר וושט פושל אל נכור אבי ער אבי וושט פושל אל נכור אבי ער אבי ער אבי וושט פושל פושל אל נכור אבי ער אבי ער אבי ער אבי ער אבי ווישט פושל פושל פושל פושל אל נכור אבי ער ער אבי ער אבי ער אבי ער אבי ער אבי ע

¹⁾ LXX wie MT.

²⁾ LXX schliessen Kap. 8 mit כעת.

³⁾ Vgl. auch Dillmann.

⁴⁾ Aehnlich übersetzen auch Vulg. und Luther.

⁵⁾ Siehe Einleitung S. 10.

- 6. לפרכה המשרה Pesch. übersetzt das Kěrî, welches למרכה als ein Wort nimmt¹).
- - ארום ב עניסע ארם 11.
 - 12. מנה עד המכה ähnlich LXX פֿענ פּגאלאָזאָת.

- 17. ויהאבכו נאון עשן giebt Pesch. konkret wieder unwirbelt die Erwählten mit Rauch" ebenso auch die Vulg.
- 18. געחם was aus dem Zusammenhange geraten ist, LXX סטיאלאמטים Targ. (ed. Lag.) הרוכח.

י) Vgl. מנחת שי z. St.

Cap. X.

- 2. בלים להמוח מדין דלים wie auch LXX und Targ. übersetzen.
- 5. יפאר הוא בידם ועמי (בידם ועמי) יפאר הוא בידם ועמי on ניסת ist demnach doppelt verbunden mit ישמי und mit ישמי und es wäre also zu übersetzen: "und der Stab in ihren Händen ist ein Stab meines Schlages." Vielleicht ist für ביבור בישו בישו besser entspräche.
- 6. באון ועל עם עברתי הâhnlich Targ. רעל אוריתא מאריתא מאריתא מאריתא
- 8. Für توزهد ist dem שרי des Textes gemäss عنود zu lesen, der Fehler ist wohl durch das i des folgenden إحسرا
- 9. Statt ist mit den beiden Polygl. besser zu lesen, zur Verwechslung des ' und 3, siehe Einleitung S. 7.
- 12. Es ist mit Polygl., ed. Urm. und Moss. zu lesen.
- 13. ועתירתיהם שושתי übersetzt Pesch. richtig סנמשבים oldem sie שוסתי ווויד הוויד האבים nimmt, ebenso LXX und Targ. ספמאל מיידעל פאביר יושבים, diese Uebersetzung stimmt auffällig überein mit der der LXX

¹⁾ So ist mit den beiden Polygl. zu lesen gegen ed. Urm. Cer. u. Moss.

- אונים יחנדל באלים wie LXX שונים יחנדל besser Targ. יחרברב פאלים שנם את מרמיו באלים או פאלים פאלים או פאלים או פאלים או פאלים או פאלים או Pesch. nimmt את מרמיו parallel zu dem vorhergehenden על מניפו der übrige Teil des Verses fehlt in der Pesch.
- 18. יסנטלים וכרסלו ist dem Hebräischen nachgebildet.

 ישני ישני ist dem Hebräischen nachgebildet.

 " ibersetzt Pesch. frei וסי וויים וסיס וסיס וסיס im Sinne von "zerfliessen, verschwinden" genommen, ähnlich Targ. יידי חביר ועריק.
- 24. בדרך מצרים wörtlich בלנים ebenso LXX, desgl. V. 26, besser Targ. ברכאורה מצרים.
- 26. כצור חורב ביסגיה ואבי פגור פור , dagegen Targ. כעור עורב während LXX עורב gar nicht gelesen haben 1).
- 27. מכן משמן מסני שמן "wegen der jungen Stiere" d. h. wegen der Feistheit der jungen Stiere wird das Joch zersprengt. Immerhin ist diese Uebersetzung auffällig, und da Targ. hier paraphrasierend מן קרם משוחא übersetzt, so liegt die Vermutung nahe, dass Pesch. dem Targ. folgend בין משוחא übersetzt habe und dieses später korrumpiert worden sei.
- 29. עברו מעברה נבע מלון לנו פאבר מעברה בע מלון לנו בא ארצה כנען אויי פאברה נבע als Pronomen augesast4).
- 30. עניה ענתות Pesch richtig עניה ענתות ebenso LXX = עניה לבר, dag. Targ. עניה ענתות בעניה ענתות.

¹⁾ Jud. 7,25 übersetzt Pesch. בצור עורב nur mit σο und so auch LXX ἐν Σούρ,

²⁾ Ed. Urm. und Moss. lesen

³⁾ Nach Bar. Hebr ist dies gleich Δ. was Bar. Bahlul auch als Lesart anführt s. P. Smith. thesaur. syr. pag. 482.

⁴⁾ Vgl. Dillmann z. St.

- 31. יושבי הנכים העיוו רבים באבה Pesch. leitet סבלפיי איז איז איז איז איז איז als appellativum¹).
 - 32. בית ציון nach dem Kěrî, ebenso LXX.
- 33. מסעק פארה במערצה שמשבם במערצה שמידוב שמידוב שמידוב wörtlich wie LXX סטידעף פארה דיטט פֿיסטּלָּבּסטּ שָּבּד וֹסטּג פֿיסטּלּבּסטּ שָּבּד וֹסטּג שׁמַר שַּבּד וּשׁר שוחל dann übertragen als "Berühmte" aufgefasst ist. Targ. nimmt סארה עורה עורה vyl. 63,3.
- 34. והלכנון באדיר יפול das כבספתה נפיי והלכנון באדיר יפול ist als Bet essentiae gefasst vgl. 40,10 בחוק יבוא

Cap. XI.

- וורת = סנג והריחו ...
- 6. פרים ebenso LXX, 1,11 wo es neben סרים esteht, wird es genauer mit שבול übersetzt, Targ hat auch hier יוממים.
- 8. בהיסיבון על חר שחן was mehr besagt, als der Text eigentlich ausdrückt; vielleicht ist hier במסיבי שייסיבו lesen, was dann durch den Gleichklang der Worte zu verstümmelt wurde. בייסיבון ועל מאורה צשעוני שייטיבון ועל מאורה צשעוני שורה מערה בייסיבון ועל חיוו בייסיבון בייסיבון ועל חיוו בייסיבון בייס
- 11. שניח ידו מלה שניח ידו , den wiederholten Schlag seiner Hand." שעיר שליי שנער dag. Targ. שעיר wie MT, in LXX fehlt es.
- 14. Statt وعدم ist, wie P. Smith thes. syr. richtig vermutet, وعنه gemäss dem Texte الإعار zu lesen.
 - 15. בעים רוחו בוֹסבּבּם בעים רוחו ahnlich LXX היפטעמת אומים.

¹⁾ LXX und Targ. nehmen es als Eigennamen.

בין כנעלים fasst Pesch. sehr gut als die beabsichtigte Folge des vorhergehenden auf und übersetzt פגעלים:

Cap. XII.

- 1. ישב אסך kausativ ישב אסן ebenso LXX
- 2. مرا منه المحمد معمد عنه Pesch. hat den Gottesnamen nur einmal, ebenso LXX, Vulg. und einige Mss.

Cap. XIII.

- 1. אשט giebt Pesch. wörtlich mit במשא "Last") wieder und so stets in Jes. bei den Ländern fremder Völker, Nah. 1,1 sogar ממשט also im Sinne von "Unglück", sonst יום und in Verbindung mit dem Gottesnamen במשט, vgl. auch ממש 14,4.
- 2. ייעלון בתרעהי מברבין ויכאו סתחי נדיכים "und es werden in deine (Babels) Thore kommen die Fürsten" nämlich der Feinde; Pesch. hat vielleicht מתחיד oder חתוי nicht und haben אתחוף gelesen und bei der Uebersetzung, wie öfter, das Suffix geändert, ähnlich wie Pesch. auch Targ. ייעלון בתרעהי מנרבין.
- 3. אני צויתי למקרשי, darnach hätte Pesch. למקדשי ausgesprochen, was gar keinen Sinn gäbe, daher ist hier wohl dem Texte entsprechend במביב zu punktieren.

¹⁾ Ebenso Aqu. Vulg., Luther. LXX อัคลสร Targ. במל כם דלוום.

- 8. ונכהלו wird von Pesch. noch zum Vorhergehenden gezogen, was MT. auch durch das dahinter stehende Pâsêk ausdrückt, während LXX ננכהלו צירים zusammennahmen und demnach übersetzen "es werden verwirrt werden die Boten."
- 9. יומים בא אם אכורי ebenso LXX dviatos vgl. Prov. 17, 11 כלאך אכורי עם בא און שנו שווים עולם יומים בא אורי מולבן יומים בא און אורי מולבן יומים בא אוריים ב
 - 10. וכסיליהם לא יהלו אורם עם הסגים עם עם יהלו אורם עם was frei, aber dem Sinne nach richtig ist. Hi. 31, 26 wird יהל richtig mit בי יובע übersetzt.
 - 15. וכל הנחסף בסבי יבל הנחסף בסכב וכל הנחסף ebenso LXX במו סלתועב סטעון בעלים בי וכל הנחסף ebenso באל מוני מוני מוני בי הנחסף בי וכל ה
 - 16. באבי, noch milder LXX מבלנה, noch milder LXX מבי , ישחכבן, noch milder LXX משתכבן.
 - 20. באבי ולא יהל שם ערבי ניס, genauer Targ. ולא ישרום תמן ערבי משכניה, während LXX ולא ישרום תמן ערבי משכניה, gelesen haben.
 - 21. פוב ebenso LXX פוב ebenso LXX und Theodot. das hebräische Wort nachahmend אווין Targ. אווין ebenso LXX מבועליים und Targ. ושירין.
 - 22. ישביש איים "Sirenen" LXX סיסתלידמטףסני Targ. איים 34,14 übersetzt es Pesch. mit "böse Begegnisse." "Schakale."

¹⁾ Vgl. noch Prov. 11,17.

²⁾ So haben auch die beiden Polygl. Dag. ed. Cer, Moss. u. B. Hebr.

Cap. XIV.

- 4. מרחבה שום בון מרחבה (ב α benso LXX ἐπισπουδαστής anders Targ. חקוף חיבא.
 - 6. מוסר בסרה מנה לן פליים מכח בלתי סרה vgl. 1,5.
- 9. בבן כסבים, ססבים, פובן רסאים כל עתורי ארץ פפר cebenso LXX of régartes, of defartes דוֹה דיה. Targ. übersetzt wie mit עתורי נכטיא mit עתורי ארץ, ihre Schätze" 10,13.
- 10 beginnt nach Pesch. mit כל מלכי נוים, daher übersetzt sie כלם nicht nochmals, LXX und Targ. teilen die Verse wie MT. und haben auch כלם אלינו נמשלת ... כלם was hier bedeutet "und du wurdest uns gleich gestellt"2).
- 11. המית נכליך Pesch. hat המית נכליך gelesen und die transitiv Konstruktion in die intransitive verwandelt.
- 13. באָבּוֹל וֹמֵל יָבְּבְּבֵּבְ בְּיִבְּבוֹ בהר מועד בירכתי צפון, ebenso LXX פֿי סֿרְענּ שׁלְּיִעְשׁ, die hier wohl anders gelesen haben, vielleicht בהר רם ועד.
- שמם = שם חבל Pesch. hat שם חבל Pesch. hat בובי שם חבל gelesen. Pesch hat wie LXX ביתה nicht gelesen.

 $^{^{1})}$ Diese Lesart hat bereits J. D. Michaelis vermutet, vgl. auch Dillm. z. St.

²⁾ In dieser Bedeutung kommt noch Ps. 28,1, 49,13 21 143,7 vor und zwar eutspricht dem יש אבל בי נמשל עם und den יש אבל בי נמשל כי

^{*)} Ebenso Aqu. und Hieron.

- 19. כפנר מוכם richtig אין יביאן, während LXX lasen.
- 20. במבורה אתם בקבורה פסבין לא תחר אתם בקבורה שלא pesch. leitet חרה von חרה "sich freuen" ab¹) richtig Targ. לא תהי כחר מגהון, während LXX anders gelesen haben.
- 21. סבפלים, וכי אור מני חבל ערים פובי סבים מערות וכל ערים so auch LXX הפעיל רכב neben הסלבועי und Targ. בעיל רכב, sie haben עור ערים, aufregen" abgeleitet²), LXX haben סני nicht gelesen.
- 23. במפאסא השמר כמשאחיה כמשאם (בבבה פבבה פבבה פבבה ושאחיה במשאה פבבה פבבה פבבה פבבה ושא פשאה עומא על פבבה פבבה על פבבה על פבבה פבבה פבבה פבבה במשאה במשא
- 28. Pesch. hat als Ueberschrift zu dem folgenden Abschnitte Abschnitte, was weder LXX noch Targ. haben. Pesch. mag dies wohl deshalb hinzugesetzt haben, um anzudeuten, dass dieser Vers sich nicht auf die vorhergehende, sondern auf die folgende Prophetie beziehe.
- 31. שער ist als pars pro toto mit מיב wieder-gegeben. במועריו = בלבונסום במועריו.
- 32. ספרן ניבון ביול או פייענה מלכי נוי מאר פייענה מלכי נוי Pesch. hat richtig יענה als Objekt zu יענה מלכי נוי gefasst, während LXX und Targ. es als Subjekt nahmen und erstere מלכי gelesen haben; נוים nimmt Pesch. gleich מלכי wie auch LXX und Targ.

Cap. XV.

1. יז fehlt beide Male in Pesch. und LXX. — ידר מואכ und ידר מואכ fasst Pesch. als appellativa und übersetzt und und und und und יבליל, wie LXX und Targ nimmt sie בליל בי בליל.

¹⁾ Vgl. Ex. 18,9 ויחד יתרו.

²) Dag. Aqu. Theod. Sym. Hieron. "Städte.".

⁸⁾ Vgl. Talm. b. Ros. has. 26 b.

⁴⁾ Desgl. LXX τὸ τείχος τῆς Μωαβειτίδος.

- 2. הביח ודיכון ist als appellativum aufgefasst und als Subjekt "die Moabiter" zu ergänzen, zu בל זקן נרועה s. Einl. S. 7. בל זקן נרועה פרש הביח וויכון s. Einl. S. 7. בי יועה פרש בי Pesch. liest hier also, wie auch viele Mss. und Edd. haben¹), גרועה, wie LXX, während sie Jer. 48, 37 נועה übersetzt, also נרועה liest, ebenso dort LXX.
- 4. Statt בכל lesen ed. Urm. Cer. Moss. und Ephr. II, 45 B הלצי מואב במוחב ימיבור של gesprochen, Targ. richtig ירעה במורוי מואב של übersetzt Pesch. parallel dem vorhergehenden ירעה במורי מואב במורי ירעה gelesen.
- 5. ברחה ברחה ברחה ebenso LXX בי מפתה למערק ebenso LXX לי מפרק, Targ. איז שולשיה שולשיה Pesch. fasst es wie LXX und Targ. als appellativum auf. נאבי, יעערו, was aus dem Zusammenhange geraten ist.
- 7. באָ יחרה עשה היא ist אַבּע פּלאָם. Für באַ ist באַ ist פּלאָם. Für באַ ist פּלאָם. Für באַ ist פּלאָם. Pesch. באַ בעו lesen, an der Parallelstelle Jer. 48, 36 hat Pesch. באַ בעל נחל הערבים Pesch. באָבע על נחל הערבים אווחדות als Eigennamen und giebt ihm syrische Form³).
- 9. יבבן דיכון Pesch halt, wie auch neuere, diesen Ort für identisch mit dem V. 2 genannten דיכון LXX ביכון Targ. דיכון Für בווף, welches Sionita in der Lond. Polygl. mit "und ich werde denken" übersetzt, ist dem אריה des Textes entsprechend בון סונים lesen .

¹⁾ S. die Comment. v. Gesenius u Dillmann.

²⁾ S. P. Smith. thesaur. syr.

³⁾ LXX "Αραβας Targ, דעל ימא מערכא.

Ueber die Verwechslung von und vgl. die Eigennamen Einl. S. 7.

Cap. XVI.

- 2. בובי מוס מוס איינים אורים איינים אורים איינים א
- 3. Für הביאו ישני übersetzt Pesch., nach dem Kěrî sich richtend באב ebenso LXX.
- 4. בוחי מואב ebenso LXX of φυγάδες Μωάβ, sie haben לְּדְחֵי eleseu. רְבוּי פּרּאב, Pesch. hat, wie P. Smith thes. syr. s. v. יחבר mit Recht vermutet, gelesen, ebenso Vulg.: pulvis.
- 6. לא כן בריו lon D ist wie Jer. 50, 36 auf die lügenhaften Propheten bezogen.

^{&#}x27;) Ueber die Auffassungen dieser Stelle s. Dillmann.

³⁾ S. Gesenius' Commentar.

³) Dag. übersetzt Pesch. הסלע 2 Reg. 14,7 mit מצים.

⁴⁾ Vgl. Jes. 17,13, Ps. 35,5.

- 7. אשיא קיר חרשת פסבה. לאשישי קיר חרשת פסבה. אשיא von dem aramäischen אשיא, vgl. אשיא פרוסות בדרשת פרוסות הרוסות פרוסות הרוסות פרוסות הרוסות פרוסות פרוסות הרוסות פרוסות הרוסות פרוסות ודיש oder הרוסות פרוסות פרוסות פרוסות ודיש ודיש הוא אן נכאים ודיש של הרוסות פרוסות פרוסות ודיש אן נכאים ודיש פרוסות פרוסות פרוסות פרוסות ודיש אן נכאים ודיש פרוסות פרוסו
- א. בבין ולמצמן המני במסבות בעלי נוים הלפו שרוקיה wobei בעלי נוים als Subjekt und שרוקיה als Objekt genommen ist, ebenso LXX und Targ.
- 11. Hinter ist ist inzuschalten nach ed. Cer. Moss. Usher und Cant.

Cap. XVII.

- 2. איס עדער s. Einleitung S. 7. LXX haben עדי gelesen.
- 4. באון ירוה Dieses Wort ist dem Hebräischen nachgebildet und bedeutet hiernach "dünn, mager werden".

¹⁾ Vgl. auch 2 Reg. 3, 25.

²) Es ist unnötig, mit P. F. Frankl, Monatsschr. f. Gesch. u. Wissensch. d. Judent. 1872 S. 452, hier eine andere Lesart zu Grunde zu legen.

- 5. ססף קציר קמה פנב בין והיה כאסף קציר קמה פנבס localo והיה כאסף קציר קמה בים במבוא, ebenso LXX.
- 6. בריש אנסא ähnlich Targ. בריש אנסא. Unter den folgenden Worten in der Pesch. ist ein o an die falsche Stelle geraten und es ist zu lesen בריה fehlt in Pesch. wie in LXX.
- 8. Pesch. hat am Schlusse אבין סכיים אל ניינאה שנים ווהאשרים על יראה sie hat also das י עו והאשרים על יראה vor לא יראה gesetzt und den Satz ganz anders als die Mass. geteilt, ebenso die LXX, dagegen Targ. wie MT.
- 9. כנוכת החרש והאמיר, כקובבה סיום פין כעוובת החרש והאמיר, Pesch. hat כנוכת, was allerdings im Hebräischen sonst nicht vorkommt, gelesen und אמיר als Eigennamen genommen 1), dagegen Targ. כנרך רחרוב ואיתחמר, LXX haben החוי והאמורי gelesen.
- 13. לאסים hat Pesch. ihrer Gewohnheit gemäss als Wiederholung des Vorhergehenden ausgelassen.

Cap. XVIII.

וו צלצל וובן יגבון יחום ארץ צלצל כנסים ist als

¹⁾ Ebenso Theod. (bei Hieron.).

Verdopplung von ε gefasst, ebenso Aqu. σχία πτερύγων. Dagegen beziehen es LXX und Targ. auf die mit Segeln gleichwie mit Flügeln bespannten Schiffe.

- 2. שלבין צירים wie XLX δμηρα "Geiseln". Targ. richtig מלאכים, wie auch nachher für מלאכים, wofür auch Pesch. ובנלי נמא hat. — מספנון יפתפה, וככלי נמא ebenso Theod. u. Symm. — Die folgenden Epitheta des Volkes nimmt Pesch. alle in erniedrigendem Sinne. אל נוי ממשך יטורס מסבין ומורס "zu einem Volke, das enthaart und entwurzelt ist"; ähnlich Targ. לות עסא אניסא ובויוא; dagegen LXX אף לפאס בייסט ובויוא; dagegen LXX ובויוא dessen Kraft von ihm weggeschwunden وسمال محده ist". Punktieren die meisten Ausgaben ausdrücklich. ist also im Sinne von מורא "Furchtbarkeit" genommen. entsprechend, zu lesen, wäre nicht zu lesen, wäre nicht zu empfehlen in Anbetracht der deutlich erkennbaren Absicht der Pesch., die hier erwähnten Eigenschaften in schmähendem במבן יפשמם סים נוי קו קו ומבוסה ... Sinne zu nehmen. Pesch hat יף von איף abgeleitet, vgl. 28, 10. מכוסה ist analog den anderen Eigenschaften wiedergegeben. — אישר כוו בוא נהרים ארצו (בשה כואו נהרים ארצו בוא נהרים ארצו בוא יבוף בוא יבוף בוא נהרים ארצו רכוו עסמיא ארעיה.
- 4. ישקומה ואכימה במכוני Pesch. lässt diese Worte als Aufforderung an den Propheten ergehen, als hätte sie שקום והכימה gelesen במכון בחם קציר על יאור = ישל עלי אור 13,11. במכון בחם קציר על יאור = ישל , ebenso haben LXX und Vulg. gelesen.

¹⁾ Vgl. oben 8, 2.

^{*)} Siehe P. Smith, thes. syr.

besser בע zu lesen ist, ebenso LXX מיימאלאהדים, Targ. יהי שרי ב' Pesch leitet dieses Wort fälschlich von יהי שרי "schmähen, erzürnen" ab, vgl. 5, 24 ההלך LXX übersetzen אלים, als hätten sie תהלך. נאצו בי נאצו עברון סתוא gelesen, Targ. richtig ייעברון סתוא

7. יובל שי Pesch. hat יובל שי gelesen, wozu das folgende שב Subjekt ist.

Cap. XIX.

- 2. וסכסכתי und LXX passivisch אמל בהפרפף להפרי יום und LXX passivisch באל בהפרפף להפרים בה מונים ביים והינרי
 - 4. וסנרתי = סובלא und Targ.
- ינעדון richtig פר בסןס, ebenso Targ. ונעדון, ähnlich Symm. xai apaviobhostai, dagegen leiten LXX und Aqu. es von אריי rtrinken" ab.
- 6 ויצרון, האזניהו פרסיס, ebenso LXX או האזניהו und Targ. ויצרון פרסיס, ebenso LXX פרסיס, ebenso weiter 37, 25 ähnlich Targ. עיר מצור איריהון עמיקיא, vgl. עיר מצור Ps. 31, 22 (21), 60, 11 (9). Zu קיה וסוף fügt Pesch. noch הוחבע, das aus LXX nachträglich in den Text der Pesch. interpoliert worden ist.
 - 7. ערות "Schilfgras, wie LXX xai to dye.

¹⁾ Vgl. eine ähnliche Verwechslung weiter 84, 12.

aber auch möglich, dass מום aus במבל korrumpiert ist, das Gen. 40, 16 für הרי "Weissbrot" vorkommt und hier "weisse Linnen" bedeuten würde.

- 14. רוח עועים richtig באל ; ebenso LXX und Targ. יסה ואנסון wie oben 9, 13.
- 15. Statt ist, wie Thorndike richtig vorschlägt, für מעשה zu lesen.
- 18. ההרס hat auch Pesch. gelesen, die es als Eigennamen auffasst und mit שלש übersetzt. Targ. בית שמש בית שמש vereinigt die Lesarten ידעתירא למחרב LXX haben הצרק gelesen, das sie buchstäblich mit ממשלה wiedergeben.
 - 20. وينا الد , cbenso LXX und Targ.
- 21. מבהה ספטבון ומנהה das feinste Weizenmehl, woraus das meist bestand, vgl. Lev. 2, 1.
- 23. ועכרו מצרים את אשור פספס, ebenso LXX und Targ., dagegen Neuere: Und Aegypten wird mit Assyrien dienen, nämlich Gott.
 - كمنه بحمد وحمد محمد عدد عدد المعاد عدد عدد المعاد عدد عدد المعاد عدد المعاد عدد المعاد المعا

ist erklärlich, da die Bezeichnung Aegyptens und Assyriens als eines Volkes und Gebildes Gottes ungewöhnlich ist, auch Targ. vermeidet dies und übersetzt: "mein Volk, das ich herausgeführt aus Λegypten und wegen seiner Sünden gegen mich schickte nach Assyrien".

Cap. XX.

3. שלש שנים zieht Pesch. mit den Mass. zum Folgenden und übersetzt אבי אין ביים אולים אינים, während LXX es doppelt zum Vorhergehenden und zum Folgenden nehmen, Targ. wörtlich wie MT.

Cap. XXI.

- 1. Pesch. hat מסרבר עו לחלוף und בא mit Einschiebung eines "und" zum Folgenden gezogen. מארץ

 Darnach hätte Pesch. etwa מוראה gelesen, oder es ist wahrscheinlich ביבל אול בעו בעול בעו בעול בעו בעול בעורה. statt בעורה בע
- 2. צורי מדי ביס ביס ביס ביס ähnlich Targ. בין מדי ביאי ähnlich Targ. עירי איי χ. vgl. 13, 8.
 - 4. Statt בסבס ist מסבין für לשף zu lesen 1).
- 5. יסבר איסה אפרי איסה פסבי Pesch. leitet diese Worte von אקימו סכואין, schauen" ab, ähnlich Targ. אקימו סכואין.
- סתון וכסבו וליים בינים וראה רכב ... רכב נמל ... בינים בינים מחון וכסבו וליים בינים בינים
 - 8 beginnt Pesch. الما منها عادي الله عنها عادي الله عا

¹⁾ Vgl. ZDMG III, Bernstein: Syrische Studien S. 393.

- על מעמה, statt אריה hat sie מעל מעמה gelesen, השלא als "der auf der Warte stehende" aufgefasst und wie LXX die folgende Rede als die Rede Gottes genommen, während es nach Targ. die Rede des Propheten ist.

- 13, ביבון משא בערב), ebenso Targ., während bei LXX diese Ueberschrift fehlt; das folgende שׁלָּבֶּב Pesch. בּיָבּבוּן, hat also בְּעָרֶב gelesen, ebenso LXX und Targ. בּיַבּבוּם, ebenso LXX מיארת בני דון, δδῷ Δαιδάν, dagegen Targ. שׁיארת בני דון.
- 14. התיו übersetzt Pesch. als imp. סבון und dementsprechend קדמו | קדמו | פּסבים קדמו, ebenso LXX פּסָבים סעיל מעדמד ... אימן בעבון חימא, so auch LXX, Targ. und Vulg. הרב למושה ביבן יעל אבן הרב נמושה, dagegen Targ. הרב שלימא.

Cap. XXII.

- ם ה = היבן אפוא וו.
- وكمسا المحكمية منها ما المحكمية منهما وما المحكمة

¹⁾ Ed. Cer. جنوب ed. Moss. ابكنوا

ידן wird in Pesch. stets mit יָּלָּ: übersetzt, vgl. dazu Einl. S. 7.

Pesch. teilt also die Worte folgendermassen תשאות מלאה עיר und מלאה עיר (מלאה) הומיה .

- 4. שעי מני, chenso LXX deperte με und Targ. שבוקו מיני.
- 5. מכוכה ומבוכה בבה weinen" ab und übersetzt es מכוכה. הבל מקרקר קר קר מכוכה, cbenso Targ. מכלשין בחיא, wonach קור מסיך מקרקר קר מקרקר מל abgeleitet ist. קור אל ההר Pesch. nimmt שַּוּע שִּיע שׁוֹע אל ההר Pesch. nimmt שִּינַע שׁוֹע אל ההר משות Hülfe schreien" 1), vgl. Hab. 1,2, Jon. 2,3. LXX übersetzen es mit "Grosser, Vornehmer", wie es Hi. 34, 19 vorkommt. קי ist in diesem und im folgenden Verse, wie 15, 1; 16, 7, als appellativum aufgefasst.
- השערה השערה ביב שת שתו השערה, ebenso Targ. ממנן על תרעין, dagegen LXX ἐμφράξουσυ τὰς πύλας σου.
- 8. יהודה סבחסיו שנו ויגל את מסך יהודה ist als Subjekt genommen und מסך als die das Land deckende Schutzwehr der Mannschalt gedacht.
- 10. Statt סמרתם ist סמים für סמרתם zu lesen, auch Targ. hat מניחון.
- אם כפר העון הוה לכם עד תמותון בארגע gesprochen, vor der Rede schiebt sie noch באוני פובי העון הוה לכם עד תמותון הוה לכם עד תמותון בשבים וליים וויים בישר העון הוה לכם עד תמותון Diese Uebersetzung giebt einen dem Texte entgegengesetzten Sinn, ausserdem hat בשבים neben בשבים wenig Sinn und ist der Ausdruck בשבים ungewöhnlich; daher ist statt בשבים wohl בברבים צו בברבים auch sonst wiedergegeben wird, vgl. 6, 7; 27, 9.
- 16. אל הסבן הוה Michaelis in Castellus, בב שבכן הוה Syr. meint, שבב sei appellativum und bedeute "Tempel-

¹⁾ Ebenso die meisten alten und neuen Erklärer.

gemach", jedoch müsste es dann hier Lo Los heissen, vielmehr fasst Pesch. 300 als Eigennamen auf 1).

- 17. פאן און בין משלשלך שלשלה נבר Pesch. trennt demnach נכר als Vokativ von שלשלה מלשלה, ähnlich LXX, dagegen Targ. כפארן גיבן ועשך עשה בשלשל לך שילשול דנכר verwechselt.
- אל ארץ בולים אנוף יצוסך ענסה כרור 18. ענוף יצוסך ענסה כרור dem Sinne nach richtig בון אווף יצוסף בון לפשבון Pesch. fasst das כרור מון als Vergleichungspartikel auf; vgl. 29, 3. אל ארץ בון בארץ בון הובת ידים Pesch. ahmt die hebräische Ausdrucksweise nach.

Cap. XXIII.

- 1. איב מבית מבוא יובפון בי פוב מבית מבוא יובפון פביא Pesch. hat מביא gelesen und darunter den "Waren Herbeibringenden" verstanden. אנו ב ב למו
- 3 beginnt Pesch אבסון פסטון שיטן, was Sionita übersetzt "deine Ware ist über vielen Gewässern". Pesch. hat also סלאוך כמים רכים מלאוך השום müsste als "das, was dich füllt", erklärt werden. Besser ist wohl mit ed. Cer. und Ephr. סלאוך, dem מלאוך entsprechend, zu lesen wofür סלבים oder סלבים (in ed. Urm. u. Moss.) nur eine andere Schreibung wäre.

¹⁾ Vgl. P. Smith, thes. syr.

- יבישוֹ Vielleicht hat auch Pesch. אור שלור gelesen. Ebenso übersetzen LXX und Targ.
- קרמה פאבה בון לבי אליה קרמתה יכילהו רגליה זist wie das syr. als Präposition gefasst.
- 8. מפלכה המעשירה "die gekrönte, Kronen tragende" Targ. ממלכה מלכין "die Kronen vergebende". LXX haben anders gelesen.
- עוד עוד "übersetzt Pesch. dem Sinne nach sehr gut בא בסב יייים בייי אל גיים מחות אל גיים לפיי "keiner drängt dich mehr". Ob Pesch. מוֹח (עיח מוֹח) gelesen¹), ist bei der Schenheit dieses Wortes wohl zu bezweifeln. Auch Targ. übersetzt ähnlich לית תקוף עור.
- 17. ישבה לאתננה übersetzt Pesch. kausasiv סבספסס übersetzt Pesch. kausasiv וושבה סבספסס והשיבה ושבה ושבה לאתננה gelesen, vgl. Jer. 30, 3 ישבת ושבתי את שבות סוספע בסבונו ושבתי שבונו שבונו ושבתי את שבונות סוספע בסבונו ושבתי שבונות סוספע בסבונות סוספע בסבונות שבונות סוספע בסבונות סוספע בסבונות שבונות שבונות סוספע בסבונות שבונות סוספע בסבונות בסב
- 18. פאבים ולמכסה עתיק Pesch. nimmt סביבים als Verbalsubstantiv in seiner verbalen Kraft, wohl durch die Aussprache מְּכֶשֶּׁה nicht מְּכֶשֶׁה veranlasst, und lässt עתיק als Objekt davon abhängig sein.

¹⁾ So nchmen Dillm. u. Gesen. an.

²⁾ So ist statt ביים für לציים besser zu lesen, vgl. 34, 14.

³⁾ Anders Gesen, im Comment, und Sionita in der L. Polygl.

Cap. XXIV.

- 1. בית ובולקה, was aus dem Zusammenhange dem Sinne nach richtig übersetzt ist, ebeso V. איים ארץ הארץ הארץ (בולקה), vgl. auch Nah. 2, 11.
 - د مدادة مدعد ما معامل معامل دداد علم عاملا دداد علم علم المدادة علم المدادة علم المدادة علم المدادة ا
- 5. הארץ תנסה חחת ישכיה jo pesch. hat wohl הלבן בניים gelesen und diese Stelle so aufgefasst: und das Land ging an die Stelle seiner Bewohner, d. h. wurde ihnen gleich 1).
- 6. על כן אלה אכלה הארץ פובן על כן אלה אכלה הארץ של פובים על אַלָּה אָבֶלָה Pesch. hat על אָלָה אָבֶלָה gelesen.
 - 7. חירוש verallgemeinert ואירוש.
- 10. בא פבא בין כל בית מכוא Pesch. hat wohl übersetzt: "jedes Haus, in welches hineingebracht wird", oder sie hat vielleicht מבואה statt איבו gelesen.
- 12. יכת שער באבה ושאיה יכת שער Pesch. hat סיִסספו פפשם באבה ושאיה יכת שער Pesch. hat יכת
- 15. בארים כברו Diese Uebersetzung scheint geraten zu sein, wenn nicht Pesch. etwa בשירים gelesen hat.
- 16. ין אבי לצריק ואמר רוי לי Pesch. hat wie LXX, Aqu. Theod. und Sym. קאָמַר übersetzen auch Theod. Sym., Targ. und Vulg. "mein Geheimnis".
- 22. פבבתם סבבת בישון או מבבתם סבבתם פבבתם ואפנםם, ואָספו באבון אים או בישון באבים ואפנםם, פון אים או בישון בישון

¹⁾ Vgl. P. Smith, thes. syr. unter 2.

Statt יסגרום ist, dem יסגרו des Textes entsprechend, cau losen. יסגר ist parallel dem vorangehenden wie יסגר und יסגר, wie auch von Neueren, in gutem Sinne genommen.

23. ונגר וקניו ככור löst Pesch. auf ספּם ספּם וונגר וקניו ככור וונגר וקניו ככור, indem sie es auf Gott bezieht, ebenso LXX δοξαστήσεται und Targ. וקרם סכי עמיה ביקר

Cap. XXV.

- 1. מרחוק אמונה אמן ביס פיסבו לעוח מרחוק אמונה אמן בסליל סביס ביסבו לעוח מרחוק אמונה אמן, ebenso LXX, sie haben מביס gelesen.
- 2. ארמון זרים מעיר לעולם לא יבנה Pesch. zieht לא יבנה יבות עיר עוחל שלא יבנה und übersetzt "das Heiligtum der Fremden wird von der Stadt aus niemals erbaut werden". ארמון "Götzentempel", ebenso Targ. בית רחלת עממיא
- 4. Mit כי רוח beginnt nach den beiden Polyglotten ed. Lee und Moss. V. 5¹).
- 6. Pesch. verbindet משתה שמרים שמנים und übersetzt und und übersetzt שמרים שמרים שמרים, sie hat שמרים als part pass. von שמר genommen. ממחים שמרים מוקקים

¹⁾ Ed. Urm. und Cer. teilen wie MT. ab.

²⁾ LXX haben 真葉 gelesen.

unseres himmlischen, starken Belebers". Pesch. hat anders gelesen, etwa מְחָנֵנ מְשָׁמֵיִם החוֹק.

- 7. בביגן יבביג סני הלוש הלוש על כל העמים 7. אמי רבא דרכ על יבביגן סני הלוש הלוש על כל העמים 7. אמי רבא דרכ על יבא פלחס, ebenso Targ. אמי רבא דרכ על יבא והמסכה הנסוכה על כל דנוים בל עממיא במביג והמסכה הנסוכה על כל דנוים בל עממיא יבביגן Pesch. verwechselt hebr. קביביגן מדמה. במביגן יבונים ביניגים יבונים יבונים
- 8. לנצח drückt Pesch. doppelt aus שובה שלפה und vereinigt somit die Uebersetzung der LXX לעלמין.
- 10. במי מרמנה, ebenso לא מעל audfaus, sie haben wohl בנו מינא gelesen s). Targ. richtig במורנים nach dem Kerî.
- ראשר יסרש השחה לשחות Pesch. richtig באים פספינים, ebenso Targ. LXX בא לממשל האים למשחון, ebenso Targ. LXX בא עם ארבות ידיו במוחה לשחת gelesen. בא עם ארבות ידיו במוחה לשחת השחה לשחת במוחה בא עם ארבות ידיו במוחה לשחת במוחה ידורי.

Cap. XXVI.

- 1. עיר עו לה Pesch. hat פיר עו לה gelesen und עיר עו לה noch dazu gezogen, sie übersetzt also: משועה die Stadt, mächtig war ihr die Hülse". בבון הומות וחל בבון הומות וחל ebenso LXX א זו דפוניס במו הבון בבון בבון בבון בבון הומות וחל בבון הומות הוא בבון הוא
- 3. יצר סמוך zieht Pesch. noch zu V. 2 und übersetzt es, parallel dem ינגר, אמנים, sie hat also ינגר, sie hat also

¹⁾ So ist nach den meisten Ausgaben statt 🕒 zu lesen.

²) Vgl. Pesch. zu Jos. 22, 8.

⁸⁾ Vgl. Pesch. zu Jes. 41, 15, 1 Chron. 21, 23.

י) Vgl. Ps. 112,8 ממוך לכו Ochics פילייני בים סמוך לכו

gelesen, ebenso LXX צמוֹ סְּטֹלְמֹסְמִי מְצֹּלְבּיִם Pesch. zieht Ende V. 3 und Anfang V. 4 zusammen und übersetzt בי בּרָ בְּמִוֹחַ בַּמוֹחַ בַּמוֹחַ יהוה gelesen. בי בּרָ בְּמִוֹחַ בַּמוֹתוּ יהוה gelesen.

- 6 übersetzt Pesch. רגל nur einmal.
- 10. בים בים יחן רשע Thorndike meint, es müsse בים gelesen werden. Jedoch übersetzen auch LXX πέπαυται γὰρ δ ἀσεβής. Daher ist wohl eher anzunehmen, dass Pesch., wie LXX, hier anders gelesen haben, etwa בארץ נכחות יעול בולן בארץ נכחות יעול בולן בארץ נכחות יעול בולן בארץ ושע "Züchtigung weist zurecht im Lande". Pesch. hat בארץ מול gelesen, יעול abgeleitet und יעול genommen.
- 11. Statt בו ist אש zu lesen. Pesch. nimmt אף als Vergleichungspartikel, wie יס, und ergänzt als Subjekt in האכלם "Gott", der am Anfang des Verses angeredetist, sie übersetzt. האבלם
- 14. מרים בל יחיו רסאים בל יקמו של באון על של של באון פרים בל יקים על פרים וועדי וועדי gelesen. LXX lasen יְקִים בל יקים בל יק
- 15. נכנדת (בנדת), was ungefähr dem Sinne entspricht, vielleicht ist dafür, dem Texte entsprechender, zu lesen.
- 16. יבקון לחש מוסרך למו übersetzt Pesch. frei, doch sinngemäss איניסבע בייניסבע, indem sie איניסבע הוואד אווא אוואד איי איני איני אייני איי אייני אייני אייני אייני אייני אייני איני אייני אייני אייני איינ
- 18. בוֹסבּב יָּלוֹ נוֹכּי, פוֹת כל נעשה ארץ, eine Uebersetzung, die zu unserem Texte gar nicht passt und wohl auf einer anderen Lesart beruht (נעשה statt נאכר); wahrscheinlich ist Pesch. auch durch das parallele ובל יסלו

¹) Vgl. 80, 10.

ישכי חכל, das sie mit ישכי, למבידה, לבמבי ווישני, das sie mit ישני חכל llo wieder-giebt¹), zu dieser Uebersetzung veranlasst worden.

Cap. XXVII.

- 2. בים חמר (² בים און ברם חמר בים), dagegen haben LXX und Targ. חמר gelesen.
- 3. ישקור עליה לילה ויום אצרנה ge übersetzt Pesch. frei בספים (dagegen hat Targ. "ישור Sinne von "strafen" genommen.
- או יחוק או יחוק, während סובה באם יעשה שלום לי (richtig) genau כמעוי ol übersetzt ist. Man sieht, wie Pesch. in der Aenderung des Suffixes oder der Person des Verbs sehr frei verfährt, je nachdem es der Sinn des Satzes erfordert, vgl. die vorhergehenden Verse.
- 6. הבאים ישרש יעקכ סבבה הנאים ישרש יעקכ (σ; בבבה הבאים ישרש יעקכ , ähnlich LXX οί ἐρχόμενοι, τέχνα Ἰαχώβ.
- 7. סבי מגלן יפגלים מגלים אם כהרג הרניו הרנ Pesch. hat, dem ersten Satzgliede entsprechend, דָרָנ und דָרָניו gelesen, ebenso LXX⁸).
- 8. בשלחה תריבנה, כסאסאה בשלחה תריבנה, ebenso Targ. בסאסאה כאל בה יכילון לך Auch Aqu. Theod. und Sym. nehmen סאסאה als Verdopplung von סאה.

¹⁾ Vgl. dagegen Dillm.

²⁾ Ebenso Vulg.

⁸⁾ Desgl. auch Neuere, vgl. Dillm.

- הנה כרוחו הקשה "indem er dachte in seinem harten Sinne", ähnlich LXX¹).
- 9. ווה כל סרי הסר חשאתו übersotzt Pesch. mit freier Umänderung der Konstruktion בהלים פודן לבם: חווה כל סרי הסר השאתו onimmt Pesch. als Vordersatz und lässt mit לא יקסו den Nachsatz beginnen, den sie mit ביו פוופונד.
- 10. Pesch. nimmt כבהספים als Adverb שור und zieht daher zu משלח ונעוב als Prädikat die Worte משלח ונעוב als Prädikat die Worte משלח ונעוב ob letzteres eine freiere Wiedergabe des Textes ist, oder ob Pesch. מוה statt מוה משלח מלה abnliches Wort gelesen, lässt sich nicht entscheiden.
- 12. בבילן ינהין משכלת הנהר, cben LXX und Targ. 2).
- 13. احاده الله ist eine ganz überflüssige Interpolation, die auch Ephr. nicht hat ⁸).

Cap. XXVIII.

- 2. הניח לארץ כיר zieht Pesch. zu V. 3 und übersetzt, indem sie nach Art syrischer Konstruktion des Objektes mit בו בו מו לארץ בו מו לארץ בו מו הניח als Objekt zu ונבו מו הניח fasst: ונבו מו מו וופלף מו וופלף
- 6. αποστρέψουστο από τολης.

 6. αποστρέψουστο πόλεμον ἀπὸ πόλης.
- 7. דאה אבר ביסים שנו בראה verwechselt, ahnlich Targ. ביסים בכו מכל בסים אחיפניאו בחר מיכל בסים וst aus dem Zusammenhange geraten.

¹⁾ S. dag. Dillm.

²⁾ Dag. Neuere "von den Aehren des Stromes".

⁸⁾ Vgl. die in der Einl. angeführte Arbeit von M. G. L. Spohn.

⁴⁾ Diese Worte sind mit ed. Urm., Cer. und Moss. zu V. 6 zu ziehen.

- םנה יקרת מוסד מוסד שנה ישרה übersetzt Pesch. frei בנסבלו בנסבלו בישר שבלו בבלושב.
- יבלילה zieht Pesch., da es zu dem vorhergehenden ihr nicht zu passen schien, zum Folgenden und übersetzt בבים ביים und fährt dann fort בכלים und fährt dann fort בכנים שבים gezogen und dieses als imp. wie הבין genommen, auch LXX übersetzen שמשפים ist dem hebräischen Worte nachgebildet.
- 20. מהשתרע מהשתרע בהתכנם בהתכנם בהתכנם מהשתרע ו30 ist frei nach dem Zusammenhange übersetzt.
- 21. באבין כאבילאן כי נהר סרצים Pesch. hat gelesen und, wie auch das folgende בישלא בפשבון zeigt, hier die Anspielung auf die geschichtlichen Ereignisse nicht erkannt.
 - .מוסרכם == פבינסבם, מוסריכם ב22.
- 24. יסתה וישרד היסף "er hebt (die Schollen) in die Höhe und ebnet."
- 25. Von den Getroidearten hat Pesch. נסמן und micht übersetzt; entweder hat sie beide Worte nicht gelesen, oder שורה mit מסמת mit מסמת mit מסמת mit השורה haben auch LXX nicht.

¹⁾ Desgl. auch Geiger, Urschrift S. 411.

- יורנו = סבבבים יורנו בה.
- 27. ואוסן Pesch. hat אוסן gelesen. וואן ist aus dem vorhergehenden אין noch einmal ergänzt.
- 28. ארכין אורץ, ebenso Targ. מרכין אין ענורא. Das in der Pesch. dahinter eingefügte מרכין ist wohl eine Dittographie des darauf folgenden איר ידקנו אין ידקנו אין hat Pesch. nicht gelesen, wenigstens übersetzt sie es nicht ausdrücklich, und man könnte höchstens annehmen, dass sie bereits das erste איר מער auf alle folgenden Satzglieder negierend wirken lässt und es darum nicht besonders ausdrückt; dasselbe gälte auch für Targ. אור אורץ, vgl. 25, 8.
- 29. יסטבון יבולא עצה Pesch. hat infolge der scriptio defectia wohl הַפַּלָא עצה gelesen.

Cap. XXIX.

- 1. אריאל, ebenso LXX 'Aρκήλ, Targ. מדבחא.
- 3. Zu ואין פרור vgl. 22, 18. LXX haben קרוד gelesen. פאספאן מער, ebenso LXX אליסים und Targ. פּרָרוֹת leitet Pesch. von נער ab und übersetzt vgl. auch Nah. 2, 2; LXX und Targ. "Wälle".
- 7. Für אריאל haben alle Ausgaben, mit Ausnahme von ed. Cer., welche וופל אביה הסים, הסים, וופאל וופארה, וכל משריתהון וחיליהון. ebenso Targ, כביל וופארתה. וכל משריתהון וחיליהון.
- - 10. החוים כסה als Apposition zu יבור משבען,

¹⁾ Auch Ephr. liest "i].

ebenso LXX οἱ ὁρῶντες τὰ πρυπτά, während Targ. sinngemäss paraphrasiert.

ונתן = סנלבים ונחן.

- 15. הוי הסעסיקים מיהוה Pesch. hat או עסק in ייסי umgestellt, vgl. Aehnliches 22, 17; 25, 7; 27, 4. Es ist nicht nötig, wie P. Smith thes. syr. s. אסב vorschlägt, בסבל בע lesen.
- 16. הסככם zieht Pesch. noch zu V. 15 als Objekt zu und übersetzt "oder wer weiss, wie wir uns wenden". היצר יחשב ונגס, אם כחמר היצר יחשב und muss dann als Subjekt in משר das Volk ergänzen.
- 24. וידעו תעי רוח בינה בסס מבלב, שבל מסט סנגלב, שבל מסט בינה בינה בינה, was dem Texte gar nicht entspricht, statt מבל taher מבסט בינו lesen.

Cap. XXX.

- 1. סבבם בסבן ולוסך מסכה, ähnlich LXX xai (פֿתסניקיסמדפ) קיניסק da Verträge gewöhnlich mit Libationen verbunden waren. Aqu. Theod. "Gewebe weben", Targ. לאיחמלכא מלך.
- 4. Mit Umstellung eines o ist besser zu lesen שלא ביו מולאכיו חום יונים: ססוי. ומלאכיו חום יונים: ססוי. אום יונים: ססוי. הום יונים: ססוי. קרום יונים: ססוי. אום מולאכיו חום יונים: ססוי. שלאכיו חום יונים: ססוי. שלאכיו חום מולאכיו חום מולאכים ווינים: 4. Mit Umstellung eines o ist besser zu lesen zu nath מולאכיו חום מולאכיו מולאכיו חום מ
 - 5. כל הבאיש fehlt in Pesch. wie in LXX.

- 6. אבין יבאין משא בהמוח גנב, wobei פאין אפרון אפרון אינון אויין אויין kollektiv zu nehmen ist. Hi. 40, 15 (14) wird בהמוח durch בהסבב wiedergegeben.
- 7. הבו רהב הם שבת. Pesch. hat diese Worte eigentlich so aufgefasst: eitel ist ihr Stillsitzen, d. h. ihr Harren, ihr Hoffen, ähnlich LXX neitel ist diese eure Tröstung". Vielleicht haben jedoch Pesch. und LXX hier anders gelesen.
- 8. במספר בא הישל הישל הישל במספר בא במשפט אלים במספר וויים במספר הקדה Pesch. hat wie LXX מון gelesen. מון gelesen. מון שמיים בא לעד במספר לעד שמיים בא לעד במספר לעד במספר במ
- 10. חלקות הלקות, s. zu 26, 10. חלקות הלקות, s. zu 26, 10. הלקות הלקות, Geteiltes, Zweideutiges", vgl. Ez. 12, 24.
- 11. מורו המו übersetzt Pesch. kausativ סומגוס, indem sie es auf die Thätigkeit der Propheten dem Volke gegenüber bezieht, parallel dem folgenden השביתו.
- 12. אולון פסבונים vgl. Num. 14, 2, ähnlich LXX צמו פֿאַראַיסיסבּ, Targ. ונלון wie MT.
- 14. ושברה ושברה פלים, ebenso LXX zal און אַבְרָה, פלים, הדשנו אזשֿער אזיין, פאראז אזייים אזייין, פאראזייין, פאראייין, פאראזייין, פאראזייין, פאראזייין, פאראייין, פאראיייין, פאראייין, פאראיייין, פאראיייין, פאראיי
- אנחה = נחת \sim מונחה \sim מונחת \sim מ
- 18. באבין ולכן יחבה Der Ausdruck "hoffen, vertrauen" erschien hier, von Gott gebraucht, anstössig, darum übersetzt Pesch. "weil beginnt".

Volk irreführenden Lügenpropheten, wie auch LXX οι πλανώντές σε.

- 22. אין תאטר לו, ähnlich בפסף ובף אין האטר לו, ähnlich LXX xal dis xóπον dorus aðrd, also אין באר און און.

- 32. היה כל מעבר משה מוסדה, בביססים והיה כל מעבר משה מוסדה (vgl. שבט מוסר Prov. 22, 15) gelesen.
- 33. מארמול מאתמול במאמול מארמול במאמול מארמול פלפבלאו מארמול במאתמול במאתמול במארמול במארמול במארמול במארמול ebenso LXX und Targ. מארמול ist unverständlich und damit auch die ganze folgende Uebersetzung, die sich fast wörtlich an den Text hält. מרותה מרותה, von דור אים, von דור מארמול gezogen.

Cap. XXXI.

- 8. לנס = עובן לסס. LXX und Targ. wie MT.
- 9. פסספים פאליה ומלעו ממנור יעבור ed. Cer. liest dafür יסבים פאלים פארים, was nachträglich nach dem Texte geändert zu sein scheint; jedoch ist wohl mit Thorndike בבי statt במנו lesen. "Wohnung"

²⁾ nan wird in 1 Reg. und Jer. stets mit 🕰 wiedergegeben.

von שה "weilen" abgeleitet. Diese Uebersetzung der Pesch., wonach hier von dem in Felsenhöhlen sich versteckenden Feinde die Rede ist, zeigt eine sehr freie Behandlung des Textes.

Cap. XXXII.

- 2. בציון, ebenso Targ. LXX haben בָּצִיון gesprochen.
- 4. מרוות übertragen באבל, ebenso LXX מומיות, Targ. genauer כצחצהן.
- 5. שונה אימר שוע ביסן ולכילי לא יאמר שוע (V. 7) ist aus dem Zusammenhang entnommen, ähnlich übersetzen auch LXX in V. 7 מסיחף לה, während sie hier anders lasen; Targ. paraphrasiert ubersetzt Pesch. Hi. 30, 24; 36, 19, wie hier שונע ולרעברו על מימריה "befreien", sie leitet es demnach vom Stamm שוע שוע ab, vgl. תשועה, ישועה, מועה, מועה, מועה ביסף.
- 6. Hinter المدادة ist, dem Texte gemäss, المدادة einzuschalten.
- חבר עניים nach dem Kĕrî אניים, ebenso LXX ממפניס, ebenso LXX וברכר חבר חבר חבר חבר חבר חבר חבר חבר אביון משמש הדבר אביון במשמש = ספלאן יפיאן אניין משמש. הדבר אביון במשמש = ספלאן יפיאן אניין משמש. ebenso LXX und Targ.
- 9. באביב נשים שאננות, ebenso LXX γυναίτες πλούσιαι.
- 10. בסב מים על שנה, ebenso LXX ήμέρας ενιαυτοῦ.
- V. 12 lässt Pesch., wie V. 11, als weitere Aufforderung an die Frauen gerichtet sein, und sie übersetzt darum מסרים als Imperativ, ebenso LXX. על שרי חסר

- - 14. בית מקרשא "der Tempel", ebenso Targ. בית מקרשא "Palast" drückt Pesch. gewöhnlich durch מבים aus, vgl. 13, 22 Am. 1, 4 u. ö. ישבי "שני übersetzt Pesch. frei, doch sinngemäss בים בים, ebenso LXX סבנים ist zu streichen.
 - ער יערה 15. ער יערה ist mit ערה erwecken verwechselt.
 - 16. Statt _______ ist mit Thorndike besser _______ für ______ zu lesen.
 - 19. וברד בררת היער שבו ungenau וברד בררת היער בסבון ובשפלה בסבון ובשפלה בסבון ובשפלה בסבון ובשפלה בסבון ובשפלה הפלטק.
 - 20. בּ יְיִנֹּלְ בּסוֹן סבּבּוֹן משלחי רגל השור והחמור ebenso LXX סני אָסנֹן אַ פּלּסני, sie haben wahrscheinlich מָשְׁלַח gelesen.

Cap. XXXIII.

- 1. ובתר ולא שדור Pesch. hat ישרור ולא בורו בן ואחה לא שדור וא els imp. gesprochen. יבור ולא בנרו בן ובתר ולא בנרו בן ובתר ולא שטחים, wobei das ו ולא nicht berücksichtigt ist, ebenso LXX xal δ משר סער סער סער שטחים של האים ווא ist mit בנלחך של השרשה של האים של
- 2. עור אוי אין Pesch hat עור mit יועס verwechselt oder ביסי ורעס gelesen. LXX sprachen וַרְעָם, Targ. אורָם wie MT.
- אין פסבין פסבין פסבין בנים שקק בו פסבין. was aus der parallelen Stellung zum ersten Satzgliede geraten zu sein scheint, vielleicht auch ist אין mit ששי

verwechselt, vgl. Zeph. 2, 1, ähnlich LXX δυ τρόπου ἐάν τες συναγάγη ἀπρίδα. Targ. leitet pwo und ppw von μsich waffnen ab.

- 7. זהן so auch sonst, vgl. Jer. 3,1, Hi 40,23 (18), 2 Chron. 7,13, während הנה durch זה wiedergegeben wird. אָרָאָה להם (באַרן באַר) אַרָאָה להם, ebenso Targ., Aqu., Sym., Theod.
- 9. ונער בשן übersetzt Pesch. sinngemäss בים אבים לא ebenso Targ. צדי מתנן, vielleicht haben sie ערר ער ישר מחנן von "entblössen" abgeleitet.
- zieht Pesch. zum Vorhergehenden und übersetzt מוחנם בוחנם בוורכם.
- 12. σιπιο σικιο και και και και θε θε θε εν αγρῷ ἐρριμένη.
 - 18. לכך יהנה אימה zieht Pesch. noch zu V. 17.
- 21. Statt שָׁי hat Pesch שֵׁי gesprochen und übersetzt סקום נרוים יארים . פאר פאר מין מין ארים . פאר פארים ווארים ווארים בין ווארים ווארים ist ein Schreibfehler, der wohl durch das folgende בים יוארים veranlasst wurde, dafür

י) Gesen. im Comment. Einl. S. 84 will aus dieser Stelle beweisen, dass Pesch. das Targ. schriftlich vor sich gehabt habe. Targ. hat nämlich (nach Buxtorf) אַרוּגלי לחון, das in der 1. Pers. אַרוּגלי לחון gelesen werden muss. Pesch. soll dies nun fälschlich אַרוּגלי gelesen und danach in der 8. Pers. שׁרוּגלי dieser beweis an der einfachen Thatsache, dass Pesch. sehr oft nach Belieben die Person des Verbs ändert. Targ. (ed. Lag.) hat אַרוּגלי אונס ebenfalls mit Aenderung der Person. Ed. Cer. liest sogar בוויף, jedoch ist es nicht nötig, danach zu emendieren.

יארים zu lesen. Statt יארים hat Pesch. יארים וצי יערנו פונה און בשלים בל חלך כו אני שים וצי אדיר לא יעכרנו בייטון בשלים בייטון בשלים בייטון בשלים בייטון בשלים בייטון בשלים לו בשני בייטון לו בייטון לו

- 24. אָלָאָא עון = בּבּי בּיניא עון = שׁבּי שׁנָאָא wodurch hier ein ganz entgegengesetzter Sinn entsteht, da Pesch. diesen Ausdruck, wie Lev. 19, 8, 17, in dem Sinne von "Schuld auf sich laden" braucht, vgl. dag. Ex. 34, 7, Ps. 32, 5.

Cap. XXXIV.

Zu diesem Cap. hat Pesch. als Ueberschrift إيرا ببرسلا), was wohl ein späterer Zusatz ist.

- 8. בְּבוּן יָנָסִבּב לְרִיב צִיוּן Pesch. hat, parallel dem ersten Satzgliede, לְרָב gelesen.
- 11. קאת וקסוד וינשוף) "Pelikane, Igel und Nachteulen".
- 12. באב אים אין ואסבן load lo hat Pesch. an Stelle der Worte ואין בה חדות als hätte sie ואכני בהו חדית gelesen.

¹⁾ Nach Bar Hebr. "Schwäne".

- 13. חציר וחציר Pesch. hat הציר in der gewöhnlichen Bedeutung "Gras" und hier parallel zu als "Gras-, Weideplatz" genommen. Dagegen LXX מוֹער שארא. הווער = אחרא.

Cap. XXXV.

- 1. בתבעלת "wie die Herbstzeitlose". LXX "Lilie", Targ. "Rose".
- - 4. בן לנמהרי לב, ebenso LXX οί δλη όψυχος,

¹⁾ Vgl. 26, 11.

genauer Targ. לרמוחין כלבהון. — בסבל נקם בלכהון als Apposition zu אלהיכם.

- 6. ותרן לשון אלם wird gut durch פוב בבנה בבר בים wiedergegeben, ähnlich LXX.
- יולם בלילו (יישבים והיה השרב לאנם .) ססתו syr. בארב אופים, heiss, trocken scin", ebenso LXX. בשרב אופים בעוד הנים רבצה חציר לקנה ונמא בעל בשיין סטנין סונים לוכון בנוה חנים רבצה חציר לקנה ונמא Pesch. hat דְּבְעָה gesprochen und חציר gewöhnlichen Bedeutung genommen, vgl. 34, 13.
- 8. והוא למו הולך דרך lone lone lo Pesch. hat hier offenbar ganz anders gelesen, auch LXX übersetzen ähnlich "und dort wird kein unreiner Weg sein".
- 10 beginnt Pesch. פלים פים פים סון ביים פים סון ביים פים פים פים פים משנון משנון אולים משנון אולים משנון עס ישנון מערל ישנון ישנון

Cap. XXXVI.

- 2. יבשקה übersetzt Pesch. etymologiesierend יכם בשל "der Grossschenklige".
- 17. Für תירוש hat Pesch. שלה und für הירוש hat Pesch. אבר לחם und für באן, was rein auf Willkür zu beruhen scheint.

Cap. XXXVII.

21. וישלח, ebenso LXX xal daesrdin, dagegen hat Pesch. an der Parallelstelle 2 Reg. 19, 20

¹⁾ So ist statt Loian zu lesen.

und ebenso dort LXX xal datoreiler; hier wie dort haben Pesch. und LXX שמעתי am Schlusse des Verses gelesen.

- בפרסת ähnlich Targ. בפרסת ähnlich Targ. בפרסת
- 26. תהי להשאות נלים נצים ערים בצרות ist eine freie, aus dem Zusammenhange geratene Uebersetzung.
- 27. שרסה (ebenso übersetzt Pesch. שרסה 2 Reg. 19, 26.
- 30. בתין ספיה שחים, ebenso Targ. בתין כתכתין.
- ארן אררן אררן אררם ארן פּבּן פּבּן פּבּן ארן אררן אררם אררם אררם וויף. Auch LXX übersetzen hier els 'Apµævíav. An der Parallelstelle 2 Reg. 19, 37 hat Pesch. בּוֹכְּיֵלְ und LXX els מֹרְיִי 'Apapd®.

Cap. XXXVIII.

Hinter V. 8 haben die Polyglotten und ed. Cer. einen Zusatz: Acceptage Ausatz, den ein späterer Glossator hier gemacht hat, wahrscheinlich, um anzudeuten, dass durch das nun folgende Danklied des Hiskia eine Unterbrechung in den Prophetien Jesajas eintritt.

¹⁾ S. die Erklärungen bei P. Smith thes. syr.

- עם יושבי חלד = בא במים בשנן עם יושבי חדל . 11. Ps. 17, 14; 89, 48; Hi. 11, 17, wo Pesch. חלד mit wiedergiebt, indem sie חלד = syr. בא "graben" nimmt.
- 13 ist infolge des Homoioteleuton תשליסני in VV. 12 und 13 ausgefallen.
- 14. מים אור אין פארב, איי מור מור "wie eine zwitschernde Schwalbe", dagegen übersetzt Pesch. Jer. 8,7 מבסיפהן סשובות וחום וענור איי משובות וחום וענור מבסיפהן משובות וחום וענור איי משובות וחום ווחום ווח
- שלקה לי , wobei Pesch. entweder geraten hat oder den LXX gefolgt ist, welche ähnlich übersetzen: δε εξεί-λατό με. ערב עבר leitet Pesch. von מרב עברך, angenehm sein" ab und übersetzt es ערב עברך, vgl. Ps. 119, 122 ערב עברך.
 - 15. ארדה כל שנותי Pesch. hat ישָׁנְתִי gelesen und וחרד שנתי wie יחרד שנתי Gen. 31, 40 aufgefasst. Die ersten Worte von V. 16 sind noch zu V. 15 gezogen.

Die VV. 21 und 22 sind in der Pesch. umgestellt, in der Weise, wie die Verse 2 Reg. 20, 8 ff. auf einander folgen, nämlich zuerst die Frage des Königs nach dem Zeichen und darnach die Antwort des Propheten. LXX be-

lassen hier die Reihenfolge, wie im MT., ändern jedoch in V. 22 die Frage in eine Aussage um und übersetzen: "dies ist das Zeichen".

Cap. XXXIX.

- 2. ביה נינוהר , ebenso Targ. ביה נינוהר. Aqu., Symm. und Vulg. übersetzen "Haus der Wohlgerüche" בית נכאח.
- 6. Zu ואשר אצרו ergänzt Pesch. "אַן als Prädikat, ebenso LXX אוווכל. ergänzt Pesch. "ויחובל.

Druckfehlerverzeichnis.

Seite	6	Anm.	Zeile	1	statt	1876	lies	1786
19	9		**	23	,,	kundgebenden	**	kundgebende
,	13	Anm.	,,	1	,,	χαι έμαζαταί	,,	χαὶ ἐμπαϊχται
,,	15		**	6	n	τῦν	**	τοῦ
,, 4	29		,,	13	**	transitiv	n	transitive
" ;	36		,,	15	n	احمتدا كمتدا	i " د	بەرە ۱۵۵ خمتىا
,, :	37		"	9	"	14	"	13
,, :	37		,,	15	,,	Αξγυππιον	"	Αξγυπτον
,,	40	vorletzte	,,		,	16	n	15
,, 4	41		,,	8	"	بلخهر	**	ناكير
" '	4 2		,	19	n	kausasiv	"	kausativ
,,	47			15	streicl	he (richtig)		

Lebenslauf.

Am 28. März 1872 wurde ich, Ludwig Warszawski, Sohn der Eheleute Jakob und Johanna Warszawski, zu Posen geboren. Daselbst besuchte ich das Kgl. Marien-Gymnasium, das ich Februar 1890 mit dem Zeugnis der Reife verliess. Ostern 1891 wurde ich bei der philosophischen Fakultät der Kgl. Friedrich-Wilhelms-Universität zu Berlin immatrikuliert.

An derselben hörte ich im Laufe von 8 Semestern die Herren Professoren:

Barth, Dessoir, v. Gizycki, Paulsen, E. Schmidt, Stumpf und Zeller.

Gleichzeitig besuchte ich das unter dem Rektorate des Herrn Dr. J. Hildesheimer stehende Rabbiner-Seminar in Berlin. An demselben hörte ich die Herren Dozenten:

Barth, Berlinor, Cohn, H. Hildesheimer und D. Hoffmann.

Allen meinen Lehrern spreche ich hiermit meinen innigsten Dank aus.

Porgo

Berkeley

RETURN CIRCULATION DEPARTMENT TO 202 Main Library LOAN PERIOD 1 2 3 HOME USE 4 5 6

ALL BOOKS MAY BE RECALLED AFTER 7 DAYS

Renewals and Recharges may be made 4 days prior to the due date.

Books may be Renewed by calling 642-3405

DUE AS STAMPED BELOW					
—SENT ON ILL					
OCT 2 5 1995					
U. C. BERKELEY					
APR1	7 1996				
Company of the control of					
11 07 1 2 (205					
SENT ON ILI					
APR 2 5 19	36				
U. C. BERKE	LEY				

FORM NO. DD6

UNIVERSITY OF CALIFORNIA, BERKELEY BERKELEY, CA 94720

YD 00167

